FIŞA DISCIPLINEI

Istoria şi filosofia religiilor I

Anul universitar 2026-2027

1. Date despre program

1.1. Instituţia de învăţământ superior	Universitatea Babeş-Bolyai din Cluj Napoca
1.2. Facultatea	Teologie Ortodoxă
1.3. Departamentul	Teologie Ortodoxă
1.4. Domeniul de studii	Teologie Ortodoxă
1.5. Ciclul de studii	Licenţă
1.6. Programul de studii / Calificarea	Teologie Didactică
1.7. Forma de învăţământ	Învăţământ cu frecvenţă

2. Date despre disciplină

2.1. Denumirea disciplinei	**Istoria şi Filosofia Religiilor**					Codul disciplinei	**OLR1222**
2.2. Titularul activităţilor de curs					Lect. Univ. Dr. Daniela Luminiţa Ivanovici		
2.3. Titularul activităţilor de seminar					Lect. Univ. Dr. Daniela Luminiţa Ivanovici		
2.4. Anul de studiu	3	2.5. Semestrul	1	2.6. Tipul de evaluare	E	2.7. Regimul disciplinei	DS

3. Timpul total estimat (ore pe semestru al activităţilor didactice)

3.1. Număr de ore pe săptămână	**2**	din care: 3.2. curs	**1**	3.3. seminar/ laborator/ proiect	**1**
3.4. Total ore din planul de învăţământ	28	din care: 3.5. curs	14	3.6 seminar/laborator	**14**
Distribuţia fondului de timp pentru studiul individual (SI) şi activităţi de autoinstruire (AI)					**ore**
3.5.1. Studiul după manual, suport de curs, bibliografie şi notiţe (AI)					**10**
3.5.2. Documentare suplimentară în bibliotecă, pe platformele electronice de specialitate şi pe teren					16
3.5.3. Pregătire seminare/ laboratoare/ proiecte, teme, referate, portofolii şi eseuri					15
3.5.4. Tutoriat (consiliere profesională)					3
3.5.5. Examinări					3
3.5.6. Alte activităţi					0
3.7. Total ore studiu individual (SI) şi activităţi de autoinstruire (AI)				**47**	
3.8. Total ore pe semestru				**75**	
3.9. Numărul de credite				**3**	

4. Precondiţii (acolo unde este cazul)

4.1. de curriculum	
4.2. de competenţe	

5. Condiţii (acolo unde este cazul)

5.1. de desfăşurare a cursului	Sală dotată cu tablă, ecran de proiecţie, videoproiector, laptop
5.2. de desfăşurare a seminarului/ laboratorului	Sală dotată cu tablă, ecran de proiecţie, videoproiector, laptop

6. Competenţele specifice acumulate[1]

[1] Se poate opta pentru competenţe sau pentru rezultatele învăţării, respectiv pentru ambele. În cazul în care se alege o singură variantă, se va şterge tabelul aferent celeilalte opţiuni, iar opţiunea păstrată va fi numerotată cu 6.

Competenţe profesionale/esenţiale	• Realizarea misiunii de propovăduire a credinţei, în spirit tolerant • Proiectarea curriculară, cu respectarea adevărurilor de credinţă, conform textelor sacre şi mărturisirilor de credinţă proprii, şi a criteriilor şi principiilor psihopedagogice • Identificarea şi analiza contextului cultural, religios şi istoric în comunităţi şi organizaţii • Enunţarea principiilor teologice şi a valorilor spirituale relevante dezvoltării societăţii • Gestionarea metodelor şi mijloacelor de comunicare eficientă în context intercultural • Implementarea valorilor şi practicilor religioase pentru formarea spirituală şi morală, cu scopul de a răspunde problemelor concrete de viaţă
Competenţe transversale	• Aplicarea strategiilor de muncă riguroasă, eficientă şi responsabilă, de punctualitate, conştiinciozitate şi responsabilitate socială, pe baza principiilor, normelor şi valorilor doctrinare, religios-morale şi canonice • Aplicarea tehnicilor de muncă eficientă în echipă multidisciplinară, pe diverse paliere ierarhice, respectând principii de credinţă religioasă • Formularea unei strategii de optimizare a pregătirii profesionale continue, prin actualizarea conţinuturilor învăţării, aplicarea tehnologiilor informaţiei şi prin utilizarea limbilor străine

7. Obiectivele disciplinei (reieşind din grila competenţelor acumulate)

7.1 Obiectivul general al disciplinei	• Dezvoltarea unei înţelegeri cuprinzătoare şi nuanţate a evoluţiei istorice a religiilor şi a principalelor concepte filosofice asociate, cultivând o abordare tolerantă şi responsabilă faţă de diversitatea religioasă şi culturală.
7.2 Obiectivele specifice	• Identificarea şi analiza critică a contextelor culturale, religioase şi istorice în care au apărut şi s-au dezvoltat diverse tradiţii religioase şi idei filosofice despre religie. • Înţelegerea şi aplicarea principiilor unei comunicări eficiente şi tolerante a credinţei în contexte interculturale, respectând adevărurile de credinţă proprii şi pe cele ale altora. • Aplicarea tehnicilor de muncă eficientă în echipă multidisciplinară, respectând diversitatea de perspective şi principiile de credinţă religioasă în cadrul colaborării.

8. Conţinuturi

8.1 Curs	Metode de predare	Observaţii
1. **Studiul religiilor antice: surse şi metode** — texte, inscripţii, obiecte arheologice; ce putem şi ce nu putem deduce din ele.	prelegere interactivă, descoperire dirijată, întrebări deschise	
2. **Religiozitatea preistorică** — ritual funerar, imagini şi interpretarea prudentă a vestigiilor paleolitice şi neolitice.	prelegere interactivă, descoperire dirijată, întrebări deschise	
3. **Religia Egiptului antic** — cosmogonii, zei, templu şi regalitate.	prelegere interactivă, descoperire dirijată, întrebări deschise	
4. **Moartea şi viaţa de apoi în Egipt** — ritualuri funerare, Osiris şi textele funerare.	prelegere interactivă, descoperire dirijată, întrebări deschise	
5. **Religiile Mesopotamiei** — temple, panteon, ritual şi legitimitatea regală.	prelegere interactivă, descoperire dirijată, întrebări deschise	

6. **Mituri şi reflecţii asupra condiţiei umane în Mesopotamia** — creaţia, potopul, suferinţa şi moartea, pe baza unor texte precum *Enuma Eliş*, *Atrahasis* şi *Epopeea lui Ghilgameş*.	prelegere interactivă, descoperire dirijată, întrebări deschise	
7. **Religiile Levantului antic** — Ugarit, Baal, El şi practicile religioase regionale.	prelegere interactivă, descoperire dirijată, întrebări deschise	
8. **Religia israelită şi formarea monoteismului** — dezvoltări istorice şi dezbateri despre cultul lui Yahweh în Israel şi Iuda.	prelegere interactivă, descoperire dirijată, întrebări deschise	
9. **Religiile Iranului antic şi zoroastrismul** — Ahura Mazda, ordinea cosmică şi confruntarea dintre bine şi rău.	prelegere interactivă, descoperire dirijată, întrebări deschise	
10. **Religia greacă: mit, cult şi cetate** — zei, sacrificiu, sărbători şi rolul ritualului în viaţa comunităţii.	prelegere interactivă, descoperire dirijată, întrebări deschise	
11. **Mistere, orfism şi reflecţie filosofică în Grecia** — iniţiere, destinul sufletului şi interpretări filosofice ale tradiţiei.	prelegere interactivă, descoperire dirijată, întrebări deschise	
12. **Religia romană** — culte domestice şi publice, pontifi, sărbători şi religia imperială.	prelegere interactivă, descoperire dirijată, întrebări deschise	
13. **Iudaismul celui de-al Doilea Templu** — elenizare, diaspora, Tora, Qumran şi diversitatea iudaismului în epoca romană.	prelegere interactivă, descoperire dirijată, întrebări deschise	
14. **Originile creştinismului** — mişcarea creştină în context iudaic şi roman, primele comunităţi, texte şi practici.	prelegere interactivă, descoperire dirijată, întrebări deschise	

Bibliografie

Surse primare

- Acsan, Ion şi Constantin Daniel (trad.). *Tăbliţe de argilă: Scrieri din Orientul antic*. Bucureşti: Herald, 2008.
- Allen, James P. *The Ancient Egyptian Pyramid Texts*. Atlanta: Society of Biblical Literature, 2005. Selecţii online şi UCL Digital Egypt. www.ucl.ac.uk
- Cicero, Marcus Tullius. *De natura deorum*. Trad. Harris Rackham. Cambridge, MA: Harvard University Press, 1933. Text online. www.perseus.tufts.edu
- Daniel, Constantin. *Gândirea egipteană antică în texte*. Bucureşti: Editura Ştiinţifică, 1974.
- *Didahia sau Învăţătura celor doisprezece apostoli*. Text în română şi traduceri în engleză. www.earlychristianwritings.com
- Duma, Radu (trad.). *Cânturile divine ale lui Zarathustra: Avesta–Yasna, III–Gatha*. Bucureşti: Herald, 2021..
- *Electronic Text Corpus of Sumerian Literature*. University of Oxford. Texte sumeriene în transliterare şi traducere. etcsl.orinst.ox.ac.uk
- Flavius Josephus. *Istoria războiului iudeilor împotriva romanilor*. Trad. Gheneli Wolf şi Ion Acsan. Bucureşti: Hasefer, 1997.
- Genescu, Maria (trad.). *Cartea egipteană a morţilor: Papirusul lui Ani*. Bucureşti: Herald, 2025.
- George, Andrew (ed.). *Enuma Elish: The Babylonian Epic of Creation*. London: Bloomsbury, 2024. Ediţie digitală. www.bloomsbury.com
- George, Andrew (trad.). *The Epic of Gilgamesh*. London: Penguin Classics, 1999.
- Hesiod. *Opere: Naşterea zeilor (Teogonia), Munci şi zile, Scutul lui Heracles*. Trad. Dumitru T. Burtea. Bucureşti: Editura Univers, 1973. Text online.
- Homer. *Iliada* şi *Odiseea*. Trad. George Murnu. Bucureşti: Editura pentru Literatură Universală, 1967. Texte greceşti şi traduceri engleze: Perseus Digital Library. beta.perseus.tufts.edu
- Ovidiu. *Fastele*. Trad. Ion Florescu şi Traian Costa. Bucureşti: Editura Academiei, 1965. Text latin şi

traducere engleză: Perseus Digital Library.

- Pliniu cel Tânăr. *Epistole*, 10.96–97. Text și traducere în engleză. faculty.georgetown.edu
- Smith, Mark S. și Wayne T. Pitard (ed. și trad.). *The Ugaritic Baal Cycle*. 2 vol. Leiden: Brill, 1994–2009.
- *Tanakh*. Text ebraic și traducere engleză.
- *The Dead Sea Scrolls Study Edition*. Ed. Florentino García Martínez și Eibert J. C. Tigchelaar. 2 vol. Leiden: Brill, 1997–1998. Manuscrise digitalizate. www.deadseascrolls.org.il

Surse secundare

- Achimescu, Nicolae. *Istoria și filosofia religiilor. Religii ale lumii antice*. București: Editura Basilica, ediția revizuită, 2025.
- Beard, Mary, John North și Simon Price. *Religions of Rome*. 2 vol. Cambridge: Cambridge University Press, 1998.
- Bottéro, Jean. *Religion in Ancient Mesopotamia*. Chicago: University of Chicago Press, 2001.
- Boyce, Mary. *Zoroastrians: Their Religious Beliefs and Practices*. London: Routledge, 1979.
- Burkert, Walter. *Greek Religion*. Trad. John Raffan. Cambridge, MA: Harvard University Press, 1985.
- Burkett, Delbert. *An Introduction to the New Testament and the Origins of Christianity*. Cambridge: Cambridge University Press, 2002.
- Daniel, Constantin. *Cultura spirituală a Egiptului antic*. București: Cartea Românească, 1985.
- Donadoni, Sergio (coord.). *Omul egiptean*. Trad. Emanuela Stoleriu. Iași: Polirom, 2001.
- Eliade, Mircea. *Istoria credințelor și ideilor religioase*. Vol. I: *De la epoca de piatră la misterele din Eleusis*. Iași: Polirom, 2011.
- Filoramo, Giovanni, Marcello Massenzio, Massimo Raveri și Paolo Scarpi. *Manual de istorie a religiilor*. București: Humanitas, 2003.
- Ivanovici, Daniela-Luminița, „Nothing in Excess - The Oracles as an Agent of Social and Religious Cohesion in Ancient Greece", în: *Orthodox Theology in Dialog*, 4 (2018), pp. 92-108.
- Ivanovici, Daniela-Luminița, *Dialoguri cu trecutul. Studii de Istorie, Religie și Mitologie*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2024
- Negoiță, Athanase. *Manuscrisele eseniene de la Marea Moartă*. București: Editura Științifică, 1993.
- Robert, Fernand. *Religia greacă*. București: Universitas, 1998.
- Sanders, E. P. *Judaism: Practice and Belief, 63 BCE–66 CE*. London: SCM Press, 1992.
- Smith, Mark S. *The Early History of God: Yahweh and the Other Deities in Ancient Israel*. 2nd ed. Grand Rapids: Eerdmans, 2002.
- Stausberg, Michael și Steven Engler (eds.). *The Routledge Handbook of Research Methods in the Study of Religion*. London: Routledge, 2011.
- Teeter, Emily. *Religion and Ritual in Ancient Egypt*. Cambridge: Cambridge University Press, 2011.

8.2 Seminar / laborator	Metode de predare	Observații
1. **Metode și categorii de analiză a religiilor antice** — folosirea conceptului de „religie"; limitele interpretării comparative; surse normative și practici atestate.	brainstorming, lucrări de seminar, dialog, învățarea prin descoperire, dezbatere	
2. **Surse materiale și textuale pentru studiul religiilor** — imagini și obiecte; inscripții și manuscrise; probleme de datare, provenienţă și transmitere.	brainstorming, lucrări de seminar, dialog, învățarea prin descoperire, dezbatere	
3. **Cosmologii și reprezentări ale creației** — creația prin separare; creația prin conflict; originea omului și locul său în cosmos.	brainstorming, lucrări de seminar, dialog, învățarea prin descoperire, dezbatere	
4. **Divinitate și organizarea panteonului** — ierarhii divine; divinități locale și universale; politeism, monolatrie și monoteism.	brainstorming, lucrări de seminar, dialog, învățarea prin descoperire, dezbatere	
5. **Mituri și funcțiile lor religioase** — mituri de origine; narațiuni despre zei și eroi; raportul dintre mit, ritual și memorie.	brainstorming, lucrări de seminar, dialog, învățarea prin descoperire, dezbatere	

6. **Templul și organizarea spațiului sacru** — funcțiile sanctuarului; accesul și delimitarea spațiului sacru; templele ca centre economice și politice.	brainstorming, lucrări de seminar, dialog, învățarea prin descoperire, dezbatere	
7. **Practici cultice și forme de adresare a divinității** — sacrificiu și ofrandă; rugăciune și jurământ; ritualuri individuale și comunitare.	brainstorming, lucrări de seminar, dialog, învățarea prin descoperire, dezbatere	
8. **Timp sacru, calendare și sărbători** — calendare cultice; sărbători de Anul Nou; ritualuri agricole și comemorative.	brainstorming, lucrări de seminar, dialog, învățarea prin descoperire, dezbatere	
9. **Divinație, oracole și profeție** — interpretarea viselor și a semnelor; oracole; profeția ca practică religioasă și discurs critic.	brainstorming, lucrări de seminar, dialog, învățarea prin descoperire, dezbatere	
10. **Specialiști religioși și autoritate rituală** — preoți și scribi; profeți și ghicitori; roluri și autoritate religioasă feminină.	brainstorming, lucrări de seminar, dialog, învățarea prin descoperire, dezbatere	
11. **Religie, regalitate și putere politică** — legitimarea conducătorilor; ritualuri ale puterii; relația dintre autoritate religioasă și autoritate politică.	brainstorming, lucrări de seminar, dialog, învățarea prin descoperire, dezbatere	
12. **Puritate, lege și conduită morală** — reguli de puritate; norme religioase și viața cotidiană; raportul dintre lege, păcat și ordine socială.	brainstorming, lucrări de seminar, dialog, învățarea prin descoperire, dezbatere	
13. **Moarte, rituri funerare și viață de apoi** — practici funerare; judecata morților; memoria strămoșilor și continuitatea comunității.	brainstorming, lucrări de seminar, dialog, învățarea prin descoperire, dezbatere	
14. **Diversitate și transformare religioasă în Antichitate** — reforme și continuități; contacte și influențe între tradiții; formarea identităților iudaice și creștine timpurii.	brainstorming, lucrări de seminar, dialog, învățarea prin descoperire, dezbatere	

Bibliografie

Bibliografie

Surse primare

- Cicero, *De natura deorum*, Cambridge, MA: Harvard University Press, 1933. Texte latine și traduceri engleze: Perseus.
- Daniel, Constantin. *Gândirea egipteană antică în texte*. București: Editura Științifică, 1974.
- *Didahia sau Învățătura celor doisprezece apostoli*. Text românesc;
- Duma, Radu (trad.). *Cânturile divine ale lui Zarathustra: Avesta–Yasna, III–Gatha*. București: Herald, 2021. Texte și traduceri mai vechi în engleză.
- *Electronic Text Corpus of Sumerian Literature*. Texte sumeriene în transliterare și traducere engleză. Include, între altele, texte despre potop și compoziții legate de Ghilgameș. etcsl.orinst.ox.ac.uk
- *Enūma eliš: The Babylonian Epic of Creation*. Ediție digitală cu traducere și transliterare: Electronic Babylonian Library; ediție open access: PDF. epub.ub.uni-muenchen.de
- Flavius Josephus. *Istoria războiului iudeilor împotriva romanilor*. Trad. Gheneli Wolf și Ion Acsan. București: Hasefer, 1997; *Noul Testament*. Text românesc.
- George, Andrew (trad.). *The Epic of Gilgamesh*. London: Penguin Classics, 1999; Foster, Benjamin R. (trad.). *Before the Muses: An Anthology of Akkadian Literature*. Bethesda: CDL Press, 2005.

- Hesiod, *Opere*, trad. Dumitru T. Burtea, București: Editura Univers, 1973; text digital. Perseus; *Teogonia* și *Imnurile homerice*. catalog.perseus.tufts.edu
- Hesiod, *Teogonia*; *Imnurile homerice*. Texte și traduceri engleze în Perseus.
- Homer. *Iliada* și *Odiseea*. Trad. George Murnu. București: Editura pentru Literatură Universală, 1967. Texte grecești și traduceri engleze: Perseus Digital Library. beta.perseus.tufts.edu
- Lewis-Williams, David. *The Mind in the Cave: Consciousness and the Origins of Art*. London: Thames & Hudson, 2002.
- Ovidiu, *Fastele*, trad. Ion Florescu și Traian Costa, București: Editura Academiei, 1965;
- Pliniu cel Tânăr, *Epistole* 10.96–97, text și traducere;
- Smith, Mark S. și Wayne T. Pitard (ed. și trad.). *The Ugaritic Baal Cycle*. 2 vol. Leiden: Brill, 1994–2009.
- *Textele piramidelor* și *Cartea Morților*. Selecții cu transliterare și traducere: Pyramid Texts Online și UCL Digital Egypt — Book of the Dead. Ediție românească: Genescu, Maria (trad.). *Cartea egipteană a morților: Papirusul lui Ani*. București: Herald, 2025. Selecțiile UCL includ formule traduse, nu întregul corpus. www.ucl.ac.uk
- *The Dead Sea Scrolls*. Biblioteca digitală Leon Levy, cu imagini de manuscrise; traducerile integrale se consultă în ediții academice. The Digital Library

Surse secundare

- Assmann, Jan. *The Search for God in Ancient Egypt*. Ithaca: Cornell University Press, 2001; Teeter, Emily. *Religion and Ritual in Ancient Egypt*. Cambridge: Cambridge University Press, 2011.
- Beard, Mary, John North și Simon Price. *Religions of Rome*. 2 vol. Cambridge: Cambridge University Press, 1998.
- Bottéro, Jean. *Religion in Ancient Mesopotamia*. Chicago: University of Chicago Press, 2001.
- Boyce, Mary. *Zoroastrians: Their Religious Beliefs and Practices*. London: Routledge, 1979.
- Burkert, Walter. *Greek Religion*. Trad. John Raffan. Cambridge, MA: Harvard University Press, 1985;
- Bowden, Hugh. *Mystery Cults of the Ancient World*. Princeton: Princeton University Press, 2010.
- Burkett, Delbert. *An Introduction to the New Testament and the Origins of Christianity*. Cambridge: Cambridge University Press, 2002.
- Eliade, Mircea. *Istoria credințelor și ideilor religioase*. Vol. I. Iași: Polirom, 2011; Robert, Fernand. *Religia greacă*. București: Universitas, 1998;
- Donadoni, Sergio (coord.). *Omul egiptean*. Trad. Emanuela Stoleriu. Iași: Polirom, 2001.
- Lewis-Williams, David. *The Mind in the Cave: Consciousness and the Origins of Art*. London: Thames & Hudson, 2002.
- Sanders, E. P. *Judaism: Practice and Belief, 63 BCE–66 CE*. London: SCM Press, 1992.
- Smith, Jonathan Z. *Imagining Religion: From Babylon to Jonestown*. Chicago: University of Chicago Press, 1982.
- Smith, Mark S. *The Early History of God: Yahweh and the Other Deities in Ancient Israel*. 2nd ed. Grand Rapids: Eerdmans, 2002.

9. Coroborarea conținuturilor disciplinei cu așteptările reprezentanților comunității epistemice, asociațiilor profesionale și angajatori reprezentativi din domeniul aferent programului

• Cursul oferă cunoștințe de istoria religiilor viitorilor profesori de religie și preoți.	•

10. Evaluare

Tip activitate	10.1 Criterii de evaluare	10.2 Metode de evaluare	10.3 Pondere din nota finală
10.4Curs	• Demonstrarea înțelegerii conceptelor fundamentale de istoria și filosofia religiilor • Capacitatea de a argumenta nuanțat și în spirit irenic pe baza textelor sacre și a bibliografiei cursului.	Examen scris: • Sesiunea normală: **21 ianuarie 2027, ora 10:00**; **3 februarie 2027, ora 10:00** • Sesiunea de restanțe: **18 februarie 2027, ora 12:00**	70%
		Din oficiu	10%
10.5 Seminar/laborator	Implicarea activă în dezbateri, capacitatea de analiză critică a textelor primare și de corelare a acestora cu fenomenele religioase contemporane.	**Evaluare continuă a activității:** • Participarea la *dezbaterile pe grupe* din cadrul seminarelor. • Susținerea unei *analize de text* sau a unui *studiu de caz*	20%

10.6 Standard minim de performanță

Pentru promovarea disciplinei, studentul trebuie să demonstreze:

- *Cunoașterea fundamentelor*. Capacitatea de a identifica zeitățile principale, miturile cosmogonice și practicile rituale esențiale ale religiilor Orientului Apropiat Antic (Mesopotamia, Egipt, spațiul canaanit) și ale antichității greco-romane.
- *Capacitate de analiză comparativă*. Demonstrarea înțelegerii diferențelor fundamentale dintre conceptele religioase antice și viziunea creștină asupra lumii (ex: creația, suferința, nemurirea).
- *Identificarea fenomenelor contemporane*. Capacitatea de a recunoaște elementele gnostice și structurile mitice care subzistă în noile mișcări religioase și în spiritualitatea contemporană, oferind o interpretare critică și echilibrată, conform spiritului irenic propovăduit de Biserică.

Nota minimă de trecere (5) se acordă studenților care demonstrează stăpânirea elementelor factuale de bază și o capacitate minimă de a corela aceste cunoștințe istorice cu relevanța lor pentru teologia pastorală actuală

11. Etichete ODD (Obiective de Dezvoltare Durabilă / Sustainable Development Goals)[2]

Nu se aplică

Data completării:

Semnătura titularului de curs Semnătura titularului de seminar

27. 09. .2026

[2] Păstrați doar etichetele care, în conformitate cu *Procedura de aplicare a etichetelor ODD în procesul academic*, se potrivesc disciplinei și ștergeți-le pe celelalte, inclusiv eticheta generală pentru *Dezvoltare durabilă* - dacă nu se aplică. Dacă nicio etichetă nu descrie disciplina, ștergeți-le pe toate și scrieți "*Nu se aplică.*".

Ivonona Ivonona

Data avizării în departament:
...

Semnătura directorului de departament

.....